

Και ο Βακχυλίδης (Επίνικος 3) και ο Ηρόδοτος (1.86 κκ.) αναφέρουν πώς ο Κροΐσος γλότωσε παραλίγο το θάνατο πάνω στην πυρά, όταν ο Κύρος κυρίευσε τις Σάρδεις. Υπάρχει ένας αριθμός φραστικών παράλληλων ανάμεσα στις δυο διηγήσεις που καθιστούν πιθανό ότι ο Ηρόδοτος γνώριζε τις ιδέες που πραγματευόταν ο Βακχυλίδης και εσκεμμένα τις «διόρθωσε». Αυτό δεν μπορεί να αποδειχθεί και ο κύριος σκοπός του άρθρου είναι να δείξει ότι πως η πραγμάτευση του επεισοδίου σε κάθε έργο αντανακλά ευρύτερες διαφορές πνεύματος ανάμεσα σε δύο συγγραφείς που γράφουν από διαφορετικό υπόβαθρο, σε διαφορετικό ύφος και είδος.

Μερικές από τις διαφορές ανάμεσα στις δυο διηγήσεις μπορούν βέβαια να εξηγηθούν από τις διαφορετικές λειτουργίες κάθε επεισοδίου μέσα στο αντίστοιχο του έργο. Στόχος του Βακχυλίδη είναι να εγκωμιάσει του Ιέρωνα τον πλούτο, την ευσέβεια και τη γενναιοδωρία προς τους Δελφούς. Ο Κροΐσος του χρησιμεύει ως κατάλληλο παράδειγμα γι' αυτές τις αρετές και για την ανταμοιβή που ο Ιέρων μπορεί να περιμένει γι' αυτές. Επομένως, ο ποιητής υπογραμμίζει τον πλούτο του Κροΐσου και την ευεργετική επέμβαση των θεών.

Στον Ηρόδοτο, πάντως, η ιστορία του Κροΐσου είναι μέρος της ανόδου και της πτώσης των ανατολικών μοναρχών και η μοίρα του Κροΐσου αποτελεί παράδειγμα του εύθραυστου της ανθρώπινης ευτυχίας, που ο κατακτητής Κύρος πρέπει επίσης να δοκιμάσει. Έτσι στο τέλος του βιβλίου, ακριβώς πριν από την τελευταία και μοιραία εκστρατεία εναντίον της Τόμυρης και των Μασσαγετών, ο Κροΐσος επανέρχεται για να εξηγήσει το νόμο του πάθει μάθος και τον τροχό της ανθρώπινης τύχης (*κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ...πρηγμάτων*, 1.207). Το επεισόδιο στην πυρά επομένως λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος κάποιων από τα κύρια θέματα στο πρώτο βιβλίο της *Ιστορίας* του. Συνδέει σε μια μόνο πράξη το Σόλανα, τον Κροΐσο και τον Κύρο: ο σοφός σύμβουλος που τον έλαβαν υπόψη πολύ αργά· ο έκπτωτος βασιλιάς που μαθαίνει από το πάθημά του· και ο νικητής μονάρχης που έχει το πάθημα και το μάθημά του μπροστά του.....

Υπάρχει μια βασική διαφορά επί της ουσίας των δύο διηγήσεων. Ο Κροΐσος του Βακχυλίδη ανάβει τη φωτιά μόνος του. Ο βασιλιάς του Ηρόδοτου τοποθετείται με τη βία πάνω σε αυτήν από τον Κύρο. Αυτή η διαφορά, πάντως, δεν είναι θέμα

πλοκής ή αποτέλεσμα του ότι ακολουθούνται διαφορετικές παραδόσεις. Κάθε συγγραφέας επέλεξε τη δική του εκδοχή, επειδή είχε οραματιστεί ένα διαφορετικό είδος παθήματος προκειμένου να υποβάλει σε αυτό τον πρωταγωνιστή του.

Ο βακχυλίδειος Κροίσος είναι ένας περήφανος κυβερνήτης, που δε διστάζει να οδηγήσει τη σύζυγο και τις θυγατέρες του στην πυρά και να τις θυσιάσει στην περηφάνια του. Αυτός, πάντως, δεν είναι ακριβώς ένας περήφανος μονάρχης. Είναι χυμένος στο καλούπι ενός ομηρικού ήρωα. Όταν βλέπει τον κόσμο του να καταρρέει γύρω του, «δεν μπορεί να υπομείνει τη σκλαβιά». Ως προς αυτό, να υπομείνει δηλαδή μια ταπεινωτική μοίρα, είναι σαν ένας ομηρικός πολεμιστής που η περηφάνια και η τιμή του δέχονται το θάνατο, όχι τη δειλία.

Υπάρχουν και άλλοι ομηρικοί απόηχοι στο λόγο του Κροίσου στο Βακχυλίδη. Η περιγραφή της μοίρας μιας κατακτημένης πόλης θυμίζει ηρωικά συμφραζόμενα, όπως η ιστορία του Μελεάγρου που διηγείται ο Φοίνικας (Ζ. 9.591-94). Υπάρχει μια ηρωική δύναμη στο συμπέρασμα του Κροίσου *τὰ πρόσθεν ἐχθρὰ φίλα· θανεῖν γλύκιστον*.

Ο Κροίσος του Βακχυλίδη μοιάζει με τον Κροίσο του ερυθρόμορφου αμφορέα του Παρισιού που δημιουργήθηκε πιθανόν κάπου τριάντα χρόνια πριν από την ωδή του Βακχυλίδη. Και εδώ το άναμμα της πυράς είναι εκούσιο. Ο βασιλιάς του Βακχυλίδη δεν είναι τόσο ήρεμος, αλλά μοιράζεται κάτι από την επιβλητική αυτοπεποίθηση αυτής της μορφής... Η μεγαλοπρέπεια αντανακλάται στις λαμπερές εξωτερικές λεπτομέρειες παρά σε αόρατα χαρακτηριστικά (όπως συμβαίνει στον Ηρόδοτο) και επιβεβαιώνεται σε ορατά εξωτερικά αντικείμενα ή πράξεις (όπως η μεταφορά του Κροίσου στους Υπερβόρειους) και όχι στα κρυφά βάθη της ψυχής.

Το πάθημα που ο Κροίσος του Ηρόδοτου πρέπει να υπομείνει είναι διαφορετικού είδους... Ο Κροίσος του είναι ένας απελπισμένος άνθρωπος που έχασε όλα τα εξωτερικά του αγαθά, όλα τα βασιλικά του χαρακτηριστικά... Παρουσιάζεται ως αιχμάλωτος, ένας άνθρωπος που η βασιλεία του τελείωσε... Η απογύμνωση από τα εξωτερικά αγαθά είναι προϋπόθεση για να χάσει τις αυταπάτες και να αποκτήσει μια πιο αληθινή, πιο διαρκή εσωτερική σοφία.

Ο Κροίσος του Βακχυλίδη, παρόλο που είναι πολύ πικραμένος και απελπισμένος, στέκεται σε ένα πιο εξυψωμένο επίπεδο. Παρόλο που είναι μεγάλος πατριάρχης, λυγίζει στη θέα των συμφορών της χώρας του και του λαού του, αλλά, όπως η μορφή στον αμφορέα του Παρισιού, στέκεται πάνω από τη φυσική απειλή για

το πρόσωπό του. Ο επικείμενος θάνατός του είναι μια πράξη περιφρόνησης, όχι ήττας.

Απέναντι σε αυτήν την εξωτερική απελπισία του Κροίσου του ο Ηρόδοτος θέτει μια διάσταση εσωτερικής δύναμης, που διαφοροποιεί βαθιά το πνεύμα της διήγησής του από εκείνη του Βακχυλίδη. Ο Κροίσος του Βακχυλίδη είναι επίσης ένας άνθρωπος με δυνατό φρόνημα, αλλά είναι το πνεύμα του δυνατού κυβερνήτη που αρνείται να δεχτεί κάθε άλλη συνθήκη ζωής. Αυτός είναι ακόμα ισχυρός στην εξουσία του και περιβάλλεται από τα σύμβολα της δύναμής του: το παλάτι του με τη χαλκοτελισμένη αυλή, τη γυναίκα και τις κόρες του, τους υπηρέτες του που εκτελούν όλες του τις διαταγές.

Στον Ηρόδοτο η πλήρης απομόνωση του Κροίσου είναι μέρος του 'παθήματός του. Αυτή η απομόνωση, με τη σειρά της, σκοπεύει στην εσωτερική του πνευματική δύναμη και ενισχύει την επιβλητικότητά της. Ούτε η σύζυγος ούτε τα παιδιά του τον συνοδεύουν στην πυρά μόνο δέκα τέσσερα ανώνυμα παιδιά Λυδών, που είναι, όπως ο ίδιος, απλά θύματα και δεν είναι συνοδοί, ούτε παρηγορητές του... Η δύναμη του ηροδότειου Κροίσου, επομένως, πηγάζει από βαθύτερες και πιο προσωπικές πηγές μέσα του από αυτές του βασιλιά του Βακχυλίδη.

Ο Ηρόδοτος αναπτύσσει την ιστορία του με ένα τρόπο που δίνει έμφαση όχι στην εξωτερική, αλλά στην εσωτερική διάσταση του γεγονότος.